

Pohjoismaiden
ministerineuvosto

Sosiaali- ja terveyspolitiikan yhteistyöohjelma 2025–2030

Kohti Visio 2030:n tavoitteita

Sisällys

Esipuhe	3
Johdanto	5
Taustaa	7
Tavoite 1: Pohjolan hyvinvointijärjestelmien tulee olla kestäviä, laadukkaita, turvallisia sekä potilaille että hoidettaville ja kaikkien saavutettavissa	9
Tavoite 2: Pohjolan tulee edistää kaikkien hyvää fyysistä ja psyykkistä terveyttä, hyvinvointia ja elämänlaatua	12
Tavoite 3: Pohjoismaisissa yhteiskunnissa on oltava tilaa ja osallistumismahdollisuuksia kaikille	15
Yhteistyö EU-asioissa ja kansainvälisissä kysymyksissä	18
Yhteistyöohjelman arviointi	19
Tietoja tästä julkaisusta	20

Tämä julkaisu on saatavilla myös saavutettavana verkkoversiona:
<https://pub.norden.org/politknord2024-743>

Esipuhe

Jakob Forssmed
Ruotsin sosiaaliministeri

Karen Ellemann
Pohjoismaiden
ministerineuvoston pääsihteeri

Pohjoismaiden pääministerit hyväksyivät vuonna 2019 vision, jonka mukaan Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä. Visiotyön väliarviointi vuodelta 2023 osoittaa muun muassa, että olemme edenneet hyvän matkaa kohti sosiaalisesti kestävästä alueesta, jossa on hyvä terveystilanne, korkea työllisyys, vahva luottamus ja vähän rikollisuutta.

Maaliin pääsemiseksi Pohjolan on kuitenkin ratkaistava vielä useita haasteita. Sosiaali- ja terveyspolitiikalla on tärkeä rooli näiden haasteiden kohtaamisessa ja uusien mahdollisuuksien hyödyntämisessä.

Vision hyväksymisen jälkeen maailma on muuttunut. Olemme kohdanneet modernin ajan suurimman pandemian, Euroopassa on puhjennut sota, inflaatio on kiihtynyt Pohjoismaissa, ja varsinkin elintarvikkeiden ja energian hinnat ovat nousseet tasolle, joka vaikuttaa ihmisten jokapäiväiseen elämään. Samalla väestörakenteemme kehitystä leimaa yhä vanhemmaksi elävän väestön osuuden kasvu.

Tämän kaiken seurauksena on riski siitä, että globaalit muutokset iskevät Pohjolassa erityisen kovaa tiettyihin ihmisryhmiin ja alueisiin.

Ikääntyvä väestö on yhä suurempi haaste terveys- ja hyvinvointijärjestelmille, kun tukea tarvitsevien joukko kasvaa ja työvoima ja nuoremmat ikäluokat pienenevät. Varsinkin harvaan asutut alueet ovat nyt ja jatkossa kovilla.

Terveys- ja hyvinvointijärjestelmiin kohdistuva paine uhkaa lisätä sosiaalista ja terveyden eriarvoisuutta Pohjolassa yhdessä inflaation kasvun kanssa. Lisäpanostuksia tarvitaan, jotta kaikilla olisi yhdenvertaiset mahdollisuudet käyttää hyvinvointipalveluita ja elää tervettä ja hyvää elämää.

Nämä ovat vain muutamia niistä sosiaali- ja terveysalan yleishaasteista, joita Pohjoismaiden yhteiskunnilla on edessään. Onneksi käytössämme on myös laaja valikoima ratkaisumahdollisuuksia – varsinkin, jos teemme läheistä yhteistyötä keskenämme.

Nämä ovat vain muutamia niistä sosiaali- ja terveysalan yleishaasteista, joita Pohjoismaiden yhteiskunnilla on edessään. Onneksi käytössämme on myös laaja valikoima ratkaisumahdollisuuksia – varsinkin, jos teemme läheistä yhteistyötä keskenämme.

Sosiaali- ja terveyspolitiikan pohjoismaisessa yhteistyöohjelmassa tartutaan tämän vuoksi näihin kysymyksiin. Tavoitteenamme on keskittyä tulevaisuudessa kolmivuotisisissa työsuunnitelmissa määrätietoisesti panostuksiin, jotka voivat auttaa ratkomaan näitä haasteita ja vähentämään niiden laajuutta.

Hyviä lukuhetkiä!

Jakob Forssmed
Ruotsin sosiaaliministeri

Karen Ellemann
Pohjoismaiden ministerineuvoston
pääsihteeri

Johdanto

Sosiaali- ja terveyspolitiikan yhteistyöohjelmassa kuvataan poliittiset painopistealueet ja tavoitteet vuosiksi 2025–2030.

Haluamme varmistaa hyvinvointipalveluiden yhdenvertaisen saavutettavuuden ja lujittaa universaalia hyvinvointimallia, ehkäistä mielenterveyden häiriöitä, mielenterveysongelmia ja vastentahtoista yksinäisyyttä kaikissa yhteiskuntaryhmissä, varmistaa kaikkien yhdenvertaiset mahdollisuudet elää hyvää ja terveellistä elämää sekä toteuttaa varhaisia, ennalta ehkäiseviä, edistäviä ja kestäviä panostuksia. Nämä tavoitteet muodostavat yhteistyöohjelman ytimen.

Pohjoismaista hyötyä ja lisäarvoa pyritään saavuttamaan läheisellä ja jatkuvalla vuoropuhelulla, joka tukee osaamisen jakamista sekä tehokkaiden toimien levitystä Pohjoismaissa maiden rajojen yli. Pohjoismaiden on toteutettava yhteisiä käytännön aloitteita tai hankkeita silloin, kun se on mahdollista ja välttämätöntä.

Yhteistyöohjelman laatimiseen on osallistettu Pohjoismaiden neuvosto, kansalaisyhteiskunta ja muut olennaiset toimijat. Pohjoismaiden neuvosto on esittänyt näkemyksiään kirjallisesti ja suullisesti yhteistyöohjelmaa käsittelevissä neuvotteluissa. Ohjelmasta ovat antaneet palautetta myös muut sisäiset ja ulkopuoliset toimijat ja sidosryhmät.

Yhteistyöohjelma on sosiaali- ja terveyspolitiikan ministerineuvoston kaikkea toimintaa ohjaava asiakirja. Sosiaali- ja terveyspolitiikan ministerineuvosto hyväksyi yhteistyöohjelman 19. syyskuuta 2024, ja se on voimassa 31. joulukuuta 2030 saakka.

Yhteistyöohjelman lähtökohtana on Pohjoismaiden ministerineuvostolle annettu tehtävä: avustaminen visiotyössä, jolla Pohjolasta pyritään tekemään maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä. Pohjoismaiden ministerineuvoston kaikki ministerineuvostot osallistuvat visiotyön toteuttamiseen sen kolmella painopistealueella: *vihreä Pohjola, kilpailukykyinen Pohjola ja sosiaalisesti kestävä Pohjola*.

Tasa-arvo, lasten ja nuorten näkökulma ja kestävä kehitys sisällytetään sosiaali- ja terveysalan yhteistyöhön, samoin kuin vammaisuuteen liittyvät asiat vammaisalan vuosien 2023–2027 pohjoismaisen yhteistyöohjelman mukaisesti. Samalla otetaan huomioon mahdollisuudet monialaiseen yhteistyöhön Pohjoismaiden ministerineuvoston muiden sektorien ja ulkopuolisten toimijoiden kanssa tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan.

Visio 2030

Kilpailukykyinen Pohjola

Haluamme yhdessä edistää Pohjolan vihreää kasvua, joka perustuu tietoon, innovointiin, liikkuvuuteen ja digitaaliseen integraatioon.

Vihreä Pohjola

Haluamme yhdessä edistää yhteiskuntiemme siirtymistä vihreään talouteen sekä hiilineutraaliutta ja kestävää kierto- ja biotaloutta.

Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue

Sosiaalisesti kestävä Pohjola

Haluamme yhdessä edistää osallisuutta, tasa-arvoa ja yhtenäisyyttä alueella, jossa on yhteiset arvot ja jossa vahvistetaan kulttuurivaihtoa ja hyvinvointia.

Pohjoismaiden ministerineuvoston kaiken toiminnan tulee edistää visiota, jonka mukaan Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä. Yhteistyöohjelmassa kuvataan, miten sektori työskentelee kolmen strategisen painopistealueen parissa.

Taustaa

Pohjoismainen hyvinvointimalli on universaali, ja sen peruseriaatteena on vapaa ja yhdenvertainen saavutettavuus. Pohjoismaiden kaikilla asukkailla tulee olla mahdollisuus elää hyvää ja terveellistä elämää sekä saada apua tarpeen tullen. Pohjolalla on kuitenkin alueena edessään useita haasteita, jotka vaativat sosiaali- ja terveyspolitiikan ministerineuvostolta määrätietoista ja kunnianhimoista työskentelyä.

Kohdataan pohjoismaisia hyvinvointijärjestelmiä rasittavat rakenteelliset haasteet

Työvoimapula, väestörakenteen kehitys sekä monimutkaisten hoitotarpeiden lisääntyminen vaativat aiempaa parempia työmenetelmiä, joissa hyödynnetään resursseja ja osaamista mahdollisimman tehokkaasti. Hyvinvointitekniset ja digitaaliset ratkaisut, varhaisemmat ja kohdennetummat ennalta ehkäisevät ja edistävät toimet sekä monialaisen, moniammatillisen ja maantieteelliset rajat ylittävän yhteistyön vahvistaminen voivat auttaa kehittämään uusia ja parempia hoitomuotoja. Lisäksi tarvitaan yhteispohjoismaista näkemystä siitä, miten voimme huolehtia työvoiman rekrytoinnista, säilyttämisestä ja jatkuvasta täydennyskoulutuksesta mielekkäällä tavalla. Keskiössä tulee niin ikään olla työhön osallistuvan kansalaisyhteiskunnan tukeminen ja sen kanssa tehtävän yhteistyön lisääminen.

Lisätään kaikkien osallisuutta, liikkuvuutta ja yhdenvertaisia mahdollisuuksia

Meidän on jatkossakin kehitettävä Pohjolaa alueena, jossa kaikilla on yhtäläiset oikeudet ja mahdollisuudet ja jossa on korkea työllisyys, terve talous ja suuri luottamus sekä vahvat terveys- ja hyvinvointijärjestelmät. Siksi meidän pitää jatkaa työtä, jossa edistetään yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja ehkäistään ihmisten jäämistä jälkijunaan sosioekonomisten olosuhteiden tai harvaan asuttujen alueiden rajallisen tarjonnan vuoksi taikka siksi, että palvelutarjonta saattaa vaikuttaa sosiaali- ja terveysalalta apua hakevan yksilön kannalta monimutkaiselta ja vaikeasti saavutettavalta. Samalla meidän on jatkettava terveyden eriarvoisuuden rajoittamista. Kansanterveyspoliittista ja terveyttä edistävää työtä on siksi priorisoitava ja tehostettava, jotta Pohjolassa voitaisiin luoda edellytykset hyvälle ja tasa-arvoiselle terveydelle.

Vahvistetaan kriinkestävyyttä ja kestäväää kehitystä turvallisen hyvinvoinnin luomiseksi

Meidän on pyrittävä luomaan entistä selviytymiskykyisempi ja kestävämpi Pohjola, joka on joustava ja varautunut yhteiskunnallisiin ja globaaleihin kriiseihin, jollaisia olemme kohdanneet viime vuosina. Esimerkiksi ilmastokriisi on myös terveyskriisi, ja se tulee olemaan yksi sosiaali- ja terveysalan tulevista haasteista. Siirtymää kohti kestäväää, vähäpäästöistä ja ilmastomuutokseen sopeutunutta sosiaali- ja terveysalaa on edistettävä. Heikentyneen maailmantilanteen vuoksi Pohjoismaiden pitää myös huolehtia korkeasta valmiustasosta. Pohjolalla on oltava vahva ja kestävä terveydenhuollon valmiustaso ja huoltovarmuus. Pohjoismaiden on toimittava yhdessä antibioottiresistenssin torjumiseksi, joka on yksi suurimmista kansanterveysuhkista ja uhkaa tulevaisuudessa infektioiden hoitamista sekä modernien hoitomuotojen käyttöä. Pohjolan tulee olla paikka, jossa kaikki voivat tuntea olonsa turvalliseksi niin fyysisesti kuin sosiaalisestikin ja jossa nykyistä useammat ihmiset voivat osallistua ja vaikuttaa omia vahvuuksiaan hyödyntämällä. Ympäröivät alueet ja muu kansainvälinen yhteistyö otetaan huomioon tarpeen mukaan.

Tältä pohjalta sosiaali- ja terveyspolitiikan ministerineuvosto katsoo, että yhteistyöohjelman toteuttamiseksi on olennaista keskittyä kolmenlaisiin toimiin:

- ennalta ehkäisevät, edistävät ja varhaiset toimenpiteet
- digitalisaatio ja innovatiiviset ratkaisut
- kansalaisyhteiskunnan vuorovaikutus ja osallistaminen.

Sosiaali- ja terveyspolitiikan ministerineuvosto on sopinut sosiaali- ja terveysalan vallitsevien haasteiden ratkaisemiseksi, että kauden 2025–2030 yhteispohjoismaiset panostukset tukevat seuraavia tavoitteita ja osatavoitteita.

Tavoite 1: Pohjolan hyvinvointijärjestelmien tulee olla kestäviä, laadukkaita, turvallisia sekä potilaille että hoidettaville ja kaikkien saavutettavissa

Jotta Pohjolasta voisi tulla maailman integroitunein, kilpailukykyisin ja sosiaalisesti kestävin alue, pohjoismaisia hyvinvointijärjestelmiä on entisestään vahvistettava ja varustettava tulevaisuuden kohtaamiseksi. Toimivat hyvinvointijärjestelmät, joihin kaikilla on yhdenvertainen ja oikeudenmukainen pääsy, edistävät sitä, että entistä useammat pystyvät elättämään itsensä ja osallistumaan yhteiskunnan yhteisöihin. Samalla ne auttavat luomaan vahvempaa ja oikeudenmukaisempaa yhteiskuntaa, jossa ihmisillä on parempi fyysinen ja psyykinen terveys. Hyvinvointijärjestelmiä on kuitenkin sopeutettava väestönkehityksen mukaan, ja palvelut on järjestettävä niin, että hoito ja toimenpiteet ovat tehokkaita, kestäviä ja tulevaisuuden vaatimukset täyttäviä. Tulevaisuuden terveydenhuollon turvaamiseksi meidän on kohdattava antibioottiresistenssiin liittyviä uhkia, varmistettava lääkeaineiden saatavuus ja lisättävä terveydenhuollon valmiutta ja turvattava huoltovarmuus.

Osatavoite 1.1:
**Pohjolan
hyvinvointi-
järjestelmien tulee
olla tehokkaita,
saavutettavia,
lähellä, turvallisia
sekä potilaille että
hoivaa tarvitseville
ja perustua ennalta
ehkäisevään ja
edistävään
näkökulmaan, jossa
käyttäjä on
keskiössä**

Eriarvoisuuden vähentäminen, yhteiskunnan eheyden vahvistaminen, työvoiman tarjonnan lisääminen ja sosiaalisesti kestävä alueen luominen on mahdollista vain siten, että huolehdimme sosiaali- ja terveyspalveluiden yhdenvertaisesta saavutettavuudesta varhaisessa vaiheessa ja tarpeen mukaan sekä sosiaali- ja terveysalan tiiviistä koordinaatiosta ja yhteistyöstä yli ammattirajojen. Entistä varhaisempi puuttuminen ja tuen tarjoaminen kaikille sitä tarvitseville vaatii koordinoituja, yksinkertaisia ja tehokkaita hyvinvointipalveluja sekä hoitotoimenpiteiden ja -tarjonnan uudelleenarviointia.

Osatavoite 1.2:
**Pohjolan
hyvinvointi-
järjestelmissä tulee
olla riittävä
miehitys ja
ammattitaitoinen
sosiaali- ja
terveysalan
henkilökunta**

Meidän on varmistettava se, että sosiaali- ja terveysalalla on riittävästi työntekijöitä ja että heillä on hyvä työympäristö, tehokkaat työmenetelmät ja oikea osaamispohja. Hyvinvointiteknologia ja lisääntynyt pohjoismainen osaamisyhteistyö voivat olla osa ratkaisua. Samalla digitaalinen saavutettavuus ja muut joustavia palveluja tarjoavat etäratkaisut voivat auttaa lisäämään korkealaatuista palvelutarjontaa harvaan asuttujen alueiden asukkaille ja tarjoavat Pohjoismaiden asukkaille mahdollisuuden saada apua maiden rajojen yli.

Osatavoite 1.3:
**Pohjolalla on oltava
vahva yhteinen
terveydenhuolto-
valmius, joka on
kriisinkestävä ja
nojaa vahvaan ja
kestävään
huoltovarmuuteen**

Turvallisuuspoliittinen tilanne on vakava. Meillä on oltava valmiudet kohdata mahdolliset tulevat terveyskriisit ja -katastrofit. Osana ratkaisua voivat olla nykyistä parempi ja koordinoitumpi valmius kriisien puhjetessa sekä käytännön työkalut, jotka liittyvät pohjoismaiseen yhteistyöhön terveydenhuollon valmiuden alalla. On lisättävä terveydenhuollon kykyä selviytyä tilanteista, joissa loukkaantuneita on paljon. Terveystenhuollon valmiuteen on sisällytettävä kansanterveysnäkökulma sekä psyykinen ja psykososiaalinen tuki.

**Osatavoite 1.4:
Antibioottien
käyttöä on
vähennettävä ja
tietoisuutta
liikakäytön
seurauksista
vahvistettava**

Jatketaan antibioottiresistenssin torjuntaa Yhteinen terveys -näkökulmasta keskittyen ihmisten ja eläinten terveyden, elintarvikkeiden ja ympäristön väliseen vuorovaikutukseen. Ennakoiva työ infektioiden ja tautien leviämisen ennalta ehkäisemiseksi voi vähentää antimikrobisten aineiden, kuten antibioottien, käyttöä. Tietoisuuden lisääntyminen antibioottien liikakäytön seurauksista sekä laajan antibioottivalikoiman saatavuus ovat edellytyksiä nykyaikaiselle lääketieteelle ja pyrkimyksille jarruttaa resistenttien bakteerien kehittymistä. Yhteistyössä on jatkossa kiinnitettävä erityistä huomiota tehokkaiden antibioottien saatavuuden parantamiseen maissamme. Pohjolalla on oma vastuunsa globaalin sitoutumisen lisäämisestä antibioottiresistenssin torjumisessa.

**Osatavoite 1.5:
Lääkkeiden
saatavuuden
parantamiseksi
tehtävää
yhteistyötä on
vahvistettava**

Pohjoismaat ovat yksinään varsin pieniä markkina-alueita, mikä haastaa lääkehankinnat ja siten muun muassa infektioiden, harvinaissairauksien ja monitekijäisten sairauksien hoidon. Lääkehankintoihin liittyvän pohjoismaisen yhteistyön tiivistäminen lisäisi varmasti lääkkeiden saatavuutta markkinoillamme. Uusia hoitomenetelmiä koskevan osaamisen jakaminen on tärkeä osa hyvien hoitomuotojen tuomista potilaiden saataville Pohjoismaissa.

Tavoite 2: Pohjolan tulee edistää kaikkien hyvää fyysistä ja psyykkistä terveyttä, hyvinvointia ja elämänlaatua

Pohjolassa kaikkien tulee voida elää hyvää ja itsenäistä elämää, joka varmistaa yksilön hyvän fyysisen ja psyykkisen terveyden. Fyysisen ja psyykkisen terveyden edistämisen ansiosta olemme alueena vahvempia. Silloin entistä harvempi tarvitsee sosiaali- ja terveysalan palveluja ja entistä useampi voi vaikuttaa aktiivisesti hyvän yhteiskunnan varmistamiseen. Tämän vuoksi meidän on panostettava varhaiseen, ennalta ehkäisevään ja terveyttä edistävään toimintaan ja kohdistettava sitä ryhmille, jotka ovat yhteisön ulkopuolella esimerkiksi vammaisuuden takia. Erilaiset kuntoutustoimet, mukaan lukien apuvälineet, sisältyvät itsestään selvänä osana ennalta ehkäisevään ja terveyttä edistävään työhön.

**Osatavoite 2.1:
Kaikille tulee
tarjota varhaisia,
ennalta ehkäiseviä,
terveyttä edistäviä,
kuntouttavia ja
tarkoituksenmukaisia
toimia terveyden
eriarvoisuuden
vähentämiseksi**

Osa pohjoismaalaisista kärsii vakavista fyysisistä ja psyykkisistä sairauksista, jotka ovat seurausta epäterveellisistä elämäntavoista, huomattavasta ylipainosta, liiallisesta istumisesta sekä alkoholin, nikotiini- ja huumeiden haitallisesta käytöstä. Näiden sairauksien hoidolla on kova hinta sekä yhteiskunnalle että yksilölle. Siksi tarvitaan toimia, joilla ehkäistään epäterveellisiä elämäntapoja, lisätään varhaisen hoidon saatavuutta varsinkin lasten ja nuorten keskuudessa ja vahvistetaan yleisesti kansanterveyttä. Yhdenvertaisen saavutettavuuden vahvistaminen sairauksien hoidossa ja ennaltaehkäisyssä edellyttää myös lisää tietämystä terveyden tasa-arvosta.

**Osatavoite 2.2:
Kenenkään ei pidä
joutua kärsimään
psykkisestä
haavoittuvuudesta
tai
vastentahtoisen
yksinäisyydestä**

Monet yhteiskuntaryhmät, kuten sosiaalisesti heikossa asemassa olevat, ikääntyneet, vammaiset, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat (LGBTI)^[1] ja osa maahanmuuttajaväestöstä, ovat alttiita psyykkiselle haavoittuvuudelle. Yhä suurempi osa Pohjolan nuorista kertoo henkisen pahoinvoinnin lisääntymisestä sekä yksinäisyyden ja yleisen riittämättömydentunteen yleistymisestä. Varhaiset toimenpiteet voivat auttaa saamaan kopin nuorista, jotka uhkaavat jäädä koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolelle psyykkisen haavoittuvuuden vuoksi. Pohjoismaalaisten vastentahtoisen yksinäisyyden kokemukseen on välttämätöntä keskittyä laajemmin. Työssä on myös välttämätöntä keskittyä toimenpiteisiin, joiden tavoitteena on itsemurhien vähentäminen.

1. Pohjoismaisessa yhteistyössä käytetään englanninkielistä lyhennettä LGBTI, joka kattaa lesbot, homot, biseksuaalit/bi-ihmiset, transihmiset ja intersukupuoliset.

**Osatavoite 2.3:
Kenenkään ei pidä
joutua kohtaamaan
henkistä tai
fyysistä väkivaltaa
ja sortoa**

Lähisuhdeväkivalta, varsinkin miesten naisiin kohdistama väkivalta, on valitettavasti yhä iso ongelma Pohjoismaissa. Kaikkien ihmisten on voitava tuntea olonsa turvalliseksi omissa kodeissaan ja lähisuhteissaan. Väkivalta on tunnistettava varhain, ja sitä kohdanneille on pyrittävä antamaan heidän tarvitsemaansa apua ja tukea. Samalla on toimittava ennalta ehkäisevästi ja kuntouttavasti, jotta yhä harvemmat ihmiset käyttäisivät väkivaltaa. Ongelmaan liittyvistä ennalta ehkäisevistä ja tehokkaista menetelmistä on levitettävä tietoa Pohjoismaissa yli maarajojen, ja kehitystä on seurattava tarkkaan.

Tavoite 3: Pohjoismaisissa yhteiskunnissa on oltava tilaa ja osallistumismahdollisuuksia kaikille

Tiedämme, että osallistuminen – kuuluminen mielekkäisiin yhteisöihin sekä mahdollisuus vaikuttaa ja tuntea arvostusta – auttaa lisäämään luottamusta ja on välttämätöntä pitkän aikavälin hyvinvoinnin kannalta. Siksi kenenkään ei pitä jäädä ulkopuolelle tai tuntea olevansa yhteiskunnan tai ympäröivien suhdeverkostojen unohtama. Osa maittemme asukkaista kärsii kuitenkin ulkopuolisuudesta, joka johtuu työttömyydestä, maantieteellisestä eristyneisyydestä, kodittomuudesta, fyysisistä ja psyykkisistä sairauksista, pienituloisuudesta tai saavutettavuuden tai yksilöllisen tuen puutteesta johtuvista rajallisista osallistumis- ja osallisuusmahdollisuuksista. Meidän on etsittävä ratkaisuja, joilla kaikki ryhmät voidaan saada mukaan osallistumaan, vaikuttamaan ja toteuttamaan itseään täysipainoisesti. Ihmisten välisen luottamuksen vahvistaminen ja yhteiskunnan eheyden ylläpito on koko ajan tärkeämpää monimuotoisissa yhteiskunnissamme.

**Osatavoite 3.1:
Kaikilla tulee olla
yhdenvertaiset
mahdollisuudet
elää hyvää ja
itsenäistä elämää**

Kaikilla asukkailla ei ole nykyään mahdollisuutta toteuttaa itseään täysipainoisesti ja selviytyä omin voimin. Siksi meidän on kehitettävä lisää helposti saatavilla olevia digitaalisia ratkaisuja, jotka mahdollistavat osallistumisen esimerkiksi koulutukseen, työelämään ja yhteisöihin maantieteellisestä etäisyydestä ja fyysisistä tai henkisistä valmiuksista riippumatta. Hyvinvointitekniset ratkaisut sekä sosiaali- ja terveydenhuollon etäpalvelujen vahvistaminen ovat välttämättömiä varhaisen tuen ja avun mahdollistamiseksi ja itsenäisemmän elämän helpottamiseksi. Samalla on selvitettävä, miten esimerkiksi kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevat ryhmät – kuten kodittomuuden, päihderiippuvuuden tai muiden suurten sosiaalisten haasteiden kanssa kamppailevat ihmiset – voivat saada tarvitsemaansa tukea.

**Osatavoite 3.2:
Kaikkien lasten ja
nuorten tulee voida
kuulua yhteisöön ja
saada
yhdenvertaiset
mahdollisuudet
kasvaa
turvallisessa ja
vakaassa
ympäristössä, jossa
on hyvät
tulevaisuuden-
näkökymät**

Lapsen kasvuun vaikuttavat olosuhteet voivat vaikuttaa terveyteen ja hyvinvointiin myös myöhemmin elämässä. Koko Pohjolan alueella tulee kehittää ja levittää kokemuksia, joilla edistetään lasten ja nuorten terveellistä ja turvallista kasvua ja siirtymistä aikuisuuteen. Liiallisen ruutuajan ja runsaan digitaalisten laitteiden käytön takia lapset ja nuoret altistuvat haitallisille verkkosisällöille, mutta laitteiden käyttö vie aikaa myös terveyttä edistävältä toiminnalta. Pohjoismaiden tulee levittää ennalta ehkäiseviä toimia koskevaa osaamista lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamiseksi muun muassa ruutuajan ja digitaalisten laitteiden osalta ja edistää pohjoismaista yhteistyötä alalla.

**Osatavoite 3.3:
Kaikilla on oltava
mahdollisuus
osallistua
mielekkäisiin ja
rakentaviin
yhteisöihin**

Kaikilla on oltava mahdollisuus olla osa mielekästä yhteisöä taustasta ja olosuhteista riippumatta. Nykyisin kaikilla ei kuitenkaan ole mahdollisuutta tähän. Tämä koskee esimerkiksi harvaan asuttujen alueiden asukkaita, joiden taloustilanne on huono, joilla on toimintarajoitteita tai erilaisia psyykkisiä tai sosiaalisia haasteita. Meidän on pyrittävä määrätietoisesti parantamaan tukimuotoja, jotta näihin ryhmiin kuuluvat ihmiset voisivat osallistua yhteisöihin, urheilutapahtumiin, yhdistystoimintaan ja muuhun heitä kiinnostavaan toimintaan. Samalla on tehtävä ennalta ehkäiseviä toimia ja tarjottava hyviä vaihtoehtoisia yhteisöjä lapsille ja nuorille, jotka ovat vaarassa syrjäytyä sekä koulussa että työelämässä. Kansalaisyhteiskunnan toimijoilla ja aloitteilla voi olla tässä ratkaiseva rooli, jota on kehitettävä entisestään.

Yhteistyö EU-asioissa ja kansainvälisissä kysymyksissä

Ministerineuvoston kansainvälisen työn tarkoituksena on edistää sektorin tavoitteiden saavuttamista, vahvistaa Pohjoismaiden vaikutusmahdollisuuksia alueellisesti ja maailmanlaajuisesti, luoda lisäarvoa sekä sosiaali- ja terveystalouden ministerineuvostolle että kansainvälisille toimijoille esimerkiksi tunnistamalla ja edistämällä yhteisiä etuja, vaihtamalla kokemuksia ja luomalla uusia yhteyksiä sekä profiloimalla Pohjoismaiden sosiaali- ja terveystaloudellista työtä. Yhteistyö voi täydentää muita kansallisesti tai alueellisesti merkittäviä kansainvälisiä aloitteita esimerkiksi lähialueilla, joilla sektori jatkaa yhteisiä toimia myös Baltian maiden kanssa.

Työssä otetaan huomioon Agenda 2030, kansainväliset velvoitteet ja ajankohtaiset kansainväliset hankkeet. Muun muassa YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (UNCRC) ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimus (UNCPRD) ovat tässä työssä keskeisiä.

Erityistä huomiota kiinnitetään EU-yhteistyöhön ja EU-asioihin liittyvien aiheiden koordinointiin. Sosiaali- ja terveystalouden merkitys on entistä suurempi EU-yhteistyössä, joka on laajaa, vaikka ala kuuluukin pääasiassa kansallisen toimivallan piiriin. Sosiaali- ja terveystalouden EU-aloitteista keskustellaan sosiaali- ja terveystalouden ministerineuvoston ja virkamieskomitean sekä asianomaisten työryhmien kokouksissa tarpeen mukaan.

Muut keskeiset kansainväliset tahot ovat YK, WHO ja OECD, joiden kanssa tehtävä yhteistyö otetaan huomioon tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan.

Yhteistyöohjelman arviointi

Yhteistyöohjelma on voimassa vuosina 2025–2030, mutta kausi jaetaan kolmivuotisiin työsuunnitelmiin, jotka toteutetaan vuosina 2025–2027 ja 2028–2030.

Arviointi toteutetaan kauden puolivälissä. Arvioinnin perusteella ministerineuvosto voi päättää yhteistyöohjelmaan tehtävistä tarkistuksista ja saada ideoita siitä, miten viimeisen kauden työsuunnitelma tulisi muotoilla. Tämän lisäksi pääsihteeri ja ministerineuvosto tekevät harkinnanvaraista arviointia työn edetessä.

Yhteistyöohjelman politiikan täytäntöönpano on kiinteänä kohtana sosiaali- ja terveyspolitiikan virkamieskomitean kokouksissa puolivuositain. Kokouksissa annetaan tilannekatsaus aloitetuista toimista, keskustellaan uusia aloitteita koskevista mahdollisuuksista sekä päätetään tarpeen mukaan keskittymisestä yhteistyöohjelman tiettyihin osa-alueisiin.

Kaikki yhteistyöohjelman pitkäkestoista aloitteista ja hankkeista annettavat vuosiraportit analysoidaan lisäksi tarkkaan sen pohjalta, ovatko toimenpiteet linjassa haluttujen tulosten kanssa vai onko työtä syytä tarkistaa.

Tietoja tästä julkaisusta

Sosiaali- ja terveystieteiden pohjoismainen yhteistyöohjelma 2025–2030

PolitikNord 2024:743

ISBN 978-92-893-7959-5 (PDF)

ISBN 978-92-893-7960-1 (ONLINE)

<http://dx.doi.org/10.6027/politknord2024-743>

© Pohjoismaiden ministerineuvosto 2024

Aloitussivun kuva: Knud Andersen

Kuvat: Elisabeth Edén / Image Bank Sweden, Plattform / Jonér / Image Bank Sweden,

Phia Bergdahl / Image Bank Sweden

Julkaistu: Lokakuu 2024

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Nordens Hus, Ved Stranden 18, DK-1061 Kööpenhamina, www.norden.org

Lisää pohjoismaisia julkaisuja on luettavissa osoitteessa www.norden.org/fi/julkaisut